

AISTIJA

LATVIŅU LIETUVIŅU VIENYBĒS

Centro Valdybos informacijos

LATVIEŠU LIETUVIEŠU VIENĪBAS

Centrālās Valdes informācija

1. (5.) nr.

10. aprīlī, 1953.g.

MŪSU GODA BIEDRA DR. VĪDŪNA PIEMIŅAI

Š.g. 20. februārī Detmoldā pavisam negaidot šķīrās no mums LLV goda biedrs Dr. Vīdūns, nesagaidījis savu 85 dzimšanas dienu, kurai vajadzēja piepildīties jau nākamajā mēnesī – 22. martā. Ar to mums zudis viens no visvecākiem aistu vienības ideologiem, īpatnējs apdāvināts cilvēks, filozofs un rakstnieks, tautiskā atmodas laikmeta liecinieks. Latviešu sabiedrībai viņa mūža gaiša un darbs mazāk pazīstami, tādēļ sniegsim par to pārskatu, cik tas sai vietā iespējams.

Dr. Vilis Storosta-Vīdūns dzimis 1868.gadā Klaipēdas apgabālā mazā ciemā Jonašos pie Šīsas upes netālu no aprīķa pilsētas Silutes. Viņa senči bijusi lauksaimnieki, bet tēvs izglītojies Berlīnē. Tā kā Klaipēdas apgabals toreiz ietilpa Prūsijā, nākamais tautas darbinieks devās mācīties Ragnites skolotāju seminārā Nemunas otrā krastā. Četrus gadus nostrādājis nelielajā Kintu ciemā pie Kursu jomas, viņš 1892.gadā kļūst Tilzītes gimnazijā angļu un francu valodas skolotājs. Sai darba vietā Vīdūns paliek nepārtraukti 20 gadus. Vasarās viņš papildina izglītību, studēdams Greifsvāldes, Halles, Leipzīgas un Berlīnes universitātēs literatūru, filozofiju, kultūras vēsturi, francu, angļu un sanskrita valodas. Vēlāk no 1917-1919. gadam Vīdūns darbojas Berlīnes universitātes austrumu valodu institūtā kā lietuviešu valodas docents. Pēc Lietuvas neatkarības nodibināšanās Vīdūns 3 gadus (1920-1923) strādā par skolotāju Telsu gimnazijā, atstādams visā audzēkņu saimē neizdzēšamu iespaidu. 1926/27.gadā Vīdūns māca kultūras vēsturi Klaipēdas valsts mūzikas skolā. Viņa pastāvīgā dzīves vieta visu šo laiku paliek Tilzītē, no kurās viņš nevarēja šķirties arī pēc Lietuvas neatkarības atgūšanas un pēc Klaipēdas apgabala pievienošanas Lietuvai.

Līdz 1933.gadam Vīdūns strādāja mierīgi savu literāro un kultūras darbu Tilzītē, būdams Nemunas tai krastā palikuso lietuviešu garīgais vadonis. 1933.gadā, nākot pie varas nacionālsociālistiem, viņa mierīgā dzīve izbeidzās, pa viņa logu lidoja gan āķmeņi, gan viņam nācās laiku arī cietumā pavadīt. Bet pārbaudījumu mērs vēl nebija pilns. Otrā pasaules kara noslēgumā, tuvojoties mezonīgajām sarkanās armijas daļām, Vīdūns devās uz rietumiem, pamezdams savu grāmatām, manuskriptiem un vēstures liecībām pilno dzīvokli, atstādams drupās grūstošo mājīgo un mīlo Tilzīti un kā pilnīgi vientuļs vīrs bez jebkādas laicīgas vai garīgas mantas, jūrā sļicis, boļševiku kājām spārdīts un badu cietis nonāca Rietumvācijā. Viņa dzīves biedre, brāļi, māsas, (izņemot vienu) un citi tuvinieki bija mirusi jau agrāk. Lietuviešu sabiedrība Rietumvācijā nometnēs saņēma lielo tautas darbinieku ar vislielāko rūpību un cieņu un iekārtoja uz dzīvi Detmoldā, kur viņš pavadījis pēdējos mūža gadus, nododamies literāram darbam un ar savu kuplo balto galvu tika dziļā godbijībā sagaidīts lietuviešu sarīkojumos dažādās Vācijas malās. No šī laika darbiem it īpaši pieminama no sanskrita valodas tulcotā dziesma "Bhagavad Gita".

Lai saprastu Vīdūna nozīmi un mūža darbu, jāatceras apkārtnē un laikmets, kurā viņš audzis. Tilzīte laikmeta īpatnējo apstākļu dēļ izveidojās par lietuviešu tautiskās atmodas laikmeta centru - ārpus krievu apspiestās Lietuvas teritorijas. Nemunas upes abi krasti bija lietuviešu apdzīvoti un Tilzīte atradās šī par Māzlietuvu jeb Prūsijas Lietuvu dēvētā protestantiskā novada centrā un kultūras ziņā bija Māzlietuvas galvas pilsēta. Nedaudz kilometru no Tilzītes Nemunas pretējā krastā lielā upes lokā atrodas Rambīna kalns - sena aistu svētnīca, kur līdz jaunākajiem laikiem saplūda ļaudis no plāšas apkārtnes svinēt Jāņus. Teikas un tautas dziesmas apvijs šo novadu gar abiem upes krastiem, kur senatnē notika asiņainās cīņas starp Lietuvu un krustnesiem, kur katra zemes pēda ir vēsturiska un kur bruņinieku piļu apsūbējušie mūri spoguļojas Nemunas platejā straumē. Šai divu tautu un divu kultūru vēsturiskā sadursmes joslā, tautas tradīciju piesātināts un rietumu kultūras apstarots ir izaudzis Vīdūns.

Tautas robežmala bija zīmīga vēl citā ziņā. Lietuviešu tautai šeit draudēja pārtautošana, vācietība spiedās no rietumu puses nevien caur skolām un baznīcu, bet arī kā ienācēja. Vīdūns ar jaunības dedzību nostājās tautības sardzē. Viņš organizē tautiešus, rīko sēnāksmes, svētkus un teātra izrādes, sacer pats melodijas un skatuves darbus, pats ir režisors un kora vadītājs. Viņš nodibinātā Lietuviešu Dziedāšanas Biedrība pastāvēja vairāk kā pusgadu simteni. Bet reizē izaug arī rakstnieks un filozofs ar īpatnējām domām, īpatnēju stilu un nozīmi visas Lietuvas mērogā. Nav iespējams mums šē iztirzāt ne Vīdūna filozofiskos uzskatus, ne arī to atspoguļojumu viņa literārajos darbos. Mēs pieminēsim tikai to, kas pamudināja Latviešu Lietuviešu Vienību atzīt viņa sevīškos nopelnus aistu vienības idejai un uzņemt to LLV goda biedru skaitā, kaut gan Vīdūns nekad nav bijis Latvijā un dzimtenē agrāk tam nav nācies personīgi saskarties ar latviešiem.

Vīdūns, izaudzis no vēsturiskās tradīciju bagātās zemes un stāvēdams kā garīgais karavīrs "uz Prūsu robežām" aistu tautas ārējā malā, ir dziļi apzinājies prūšu-lietuviešu-latviešu vienību. Sevīši šķeidri ar klasisku vienkāršību un spēku viņš to formulējis savā plāšajā darbā "Sieben Hundert Jahre deutsch-litauischer Beziehungen" (1932.). Nacionālsociālistu valdība šo grāmatu nekavējoties konfiscēja un no tās uzglabājusies tikai reti eksemplāri.

LLV uzņēma Vīdūnu goda biedru skaitā savā pirmajā delegātu konferencē trimdā Rotenburgā pie Brēmenes 1948.gada 18. aprīlī. Vīdūns ir arī daudzu citu organizāciju goda biedrs. Viņu pazina visa Detmolda un pazemīgi sveicināja kā pilsētas lielvecākais, tā arī vācu jaunatne.

Vīdūns atdusās tālu no dzimtenes, bet nav ne mazāko šaubu, ka tas ir tikai uz laiku, jo nākamā neatkarīgā Lietuva pārvedīs viņa pīšlus dzimtenē. Lietuviešu Centrālkomitejas priekssēdis Zunde kā no-sizmirstamības simbolu iemeta viņa kapā Lietuvas karogu. Vainagu LLV Centrālās Valdes vārdā, rotātu Latvijas un Lietuvas nacionālām krāsām, nolika direktors J.Glemze, LLV Centrālās revīzijas komisijas priekssēdis un Lietuvas Augstākās Atbrīvošanas Komitejas loceklis.

Vīdūns miris. Izrauts sāpīgs robs. Bet darbs un cīņa par Aistijas ideju ritēs tālāk. Lai vieglas smiltis pēc garā un darbīga mūža lielajam tautas darbiniekam un krietnajam cilvēkam. Mēs viņu neaizmirsīsim.

++~++~++~++~++

~++~

LLV DARBA PAŠREIZEJAIS STĀVOKLIS

Dzimtenē pastēvēja divas latviešu un lietuviešu tuvināšanās organizācijas: LATVIEŠU LIETUVIEŠU VIENĪBA Rīgā, kuras priekšsēdis 20 gadus bija inž. Jānis Rīteris un LIETUVIEŠU LATVIEŠU VIENĪBA Kauņā, kuras priekšsēži mainījusies. Abas organizācijas darbojās kā viena, rīkojot kopējus kongresus, kas pēc kārtas notika Rīgā un Kauņā un reiz arī Klaipēdā. Kā vienas, tā otrai organizācijai bija arī nodaļas, bet to skaits bija neliels. Tuvināšanas darbu atbalstīja vēl dažādas citas organizācijas. Atsevišķas personas darbojās pēc savas ierosmes veicot idejisku vai literāru darbu.

Pēc 2. pasaules kara beigām latviešu un lietuviešu trimdinieku masas atradās kopējās kolonijās Rietumvācijā. Šis laika posms deva iespēju atjaunot LLV darbību un ievadīt to modernā gultnē. Brīvajā pasaulē atradās laimīgā kārtā Rīgas organizācijas pēdējās valdes locekļi. Šī valde izstrādāja jaunus statūtus, nodibināja pirmās nodaļas, reģistrēja vecos un piesaistīja jaunus biedrus. Pirmā delegātu konference sanāca Rotenburgā pie Bremenes 1948. gada 18. aprīlī. Šis brīdis uzskatāms par abu agrāko organizāciju apvienošanos. Jaunajā kopējā organizācijā kopā darbojās kā latvieši, tā lietuvieši. Par kopējo nosaukumu vienojās paturēt Rīgas organizācijas nosaukumu tādēļ, ka tur abu tautu vārdi iznāk alfabēta kārtībā. Rakstos turpretim pirmajā vietā lietojama lietuviešu, bet otrajā vietā latviešu valoda, vadoties no vecākuma. Tālākais plāns paredzēja ierosināt arī latviešu un igauņu, kā arī lietuviešu un igauņu biedrību nodibināšanos un visu triju organizāciju saklausanos kopējā Baltijas tautu tuvināšanās organizāciju savienībā. Konferencē nolēma turēties pie noteiktas terminoloģijas latviešus un lietuviešus un to sencu ciltis apzīmēt par aistiešiem, nevis par baltiem, atstājot baltu vārdu visām trim Baltijas tautām. Tāpat pieņēma vienības emblēmu un aistu nacionālo karogu. LLV darbība izpletās drīz visā Rietumvācijā, izdevās sarīkot divus kongresus, vairākas konferences, darbojās Preses Birojs, tika par jaunu atdzīvināta vienības doma plasākā sabiedrībā, tika rašī jauni darbinieki un izveidojās noteikts kodols turpmākam darbam. Tā šai posmā tika pārvesta laipa no abu organizāciju darbības dzimtenē uz tālāko kopējo darbību trimdā. Emigrācijas gaitā LLV biedri izklīda pa visām emigrācijas zemēm. Šai laikā bija ļoti grūti apzināt, kur katrs palicis un uzturēt tālākos sakarus, jo viss bija nenoteikts, ikviens nobazījies par savu personīgo dzīvi un arī CV locekļi droši nezināja, kur tie katrs galā atradīsies. Neraugoties uz to, šai pārejas posmā arī aizjūras zemēs ir jau nodibinātas LLV nodaļas, kuru nākotne ir stabila. Centrālās valdes sekretariāts atrodas Vācijā Hannoverē, kur ir arī Vācijas Lietuviešu Centrālkomitejas sēdeklis. Pieci Centrālās Valdes locekļi dzīvo Amerikā.

LLV nodaļas aizjūrā pašreiz pastāv sekojošās vietās: Bostonā - prieksnieks Fausts Kīrša, dzejnieks un LLV goda biedrs, Klīvlendas nodaļa - prieksnieks Emīls Skujenieks, rakstnieks un LLV goda biedrs, Londonas nodaļa Ont. - prieksnieks P. Dreimēnišs, vēsturnieks, Buenos Airesas nodaļa - prieksnieks Fricis Gaišs, latviešu apvienības Argentīnā priekšsēdis. Bostonā dzīvo LLV latviešu vicepriekšsēdis rakstnieks Olgerts Līepiņš. Tālākais plāns ir dibināt nodaļas lielākajos centros Amerikas kontinentā - Ņujorkā, Čikāgā, Toronto, kur jau ir pietiekoss veco biedru skaits. Nodaļas nodibināšana nupat ierosināta arī Montreālā. Jauna nodaļa dibinās arī Vācijā - Dīpholcā, kas izvērtusies par nozīmīgu lietuviešu kultūras centru, jo tur atrodas pašreiz pasaulē vienīgā lietuviešu gimnāzija.

LLV biedri aicināti atjaunot aktivitāti, ziņot savas adreses Centrālās valdes pārstāvjiem attiecīgajās zemēs un rūpēties par jaunu nodaļu nodibināšanu.

LLV INFORMĀCIJAS BIĻETENA ATJAUNOŠANA

Ar CV locekļa E. Skujenieka un Klīvlendas nodaļas gādību ir nodrošināts līdzekļu minimums LLV biļetena "AISTIJA" atjaunošanai. Biļetenu Centrālā Valde piesūtīs LLV nodaļām, latviešu un lietuviešu preseī, centrālajām iestādēm un radniecīgām organizācijām. Biļetenu parādzēts izdot vienu reizi mēnesī divos izdevumos - latviešu un lietuviešu valodā, pie kam saturs nebūs pilnīgi vienāds.

LLV biedriem, kas vēlētos biļetenu saņemt, jāmaksā abonēšanas maksa: Vācijā - par 6 numuriem - DM 1,-; Amerikā - par 6 numuriem pa parasto pastu 1 dol., pa gaisa pastu 3 dol. Pārējās zemēs attiecīgā maksa aprēķināma starpt. pasta kuponos. Minētās summas attiecas tikai uz izdevumu vienā valodā. Nauda sūtāma pēc sekojošas adrese:

LETTISCH LITAUISCHE UNION

SEKRETARIAT,

Hannover/Stöcken, Garbsener Landstr.7., H.18., Germany.

LLV BIEDRU MAKSAS

LLV biedri uzaicināti tagad nokārtot savas biedru naudas. Biedru nauda Vācijā - DM 1,- gadā un tā jāmaksā tikai strādājošiem. Amerikā biedru nauda - 1 dol. gadā. Biedri lūgti nomaksāt savas biedru naudas arī par iepriekšējiem gadiem. Biedri Amerikā maksā sākot ar to gadu, kad viņi ASV vai Kanādā ieradusies. Saskaņā ar delegātu kongresnces lēmumu Hamburgā 14. jūnijā 1951. gadā, biedru maksas līdz turpmākām pilnā apmērā saņem Centrālā Valde. Nodaļām līdzekļi jārod uz vietas citādā ceļā. Biedru naudas sūtāmas CV sekretariātam Hannoverā pēc augšējās adrese. Biedri ASV savas biedru maksas var nosūtīt arī CV loceklim E. Skujeniekam - 704 E. 99th St. CLEVELAND 8, Ohio.

" " " " " " " " " " " "

LIETUVAS 35 GADU NEATKARĪBAS SVETKI tika svinīgi atzīmēti arī LLV Centrālās Valdes sēdekļi Hannoverā. Organizatorisko darbu veica LLV Hannoveras nodaļa. Latvijas, Lietuvas un Aistijas nacionāliem karogiem rotātā zālē sveču gaismā runu teica CV loceklis ģēn. P. Zundē, īsu uzrunu sacīja LLV priekšnieks J. Brācs un klātesošie pēc tam noklausījās lietuviešu un latviešu mūziku skaņu platēs. Pēc akta CV locekļi un darbinieki pakavējās kopējā azaidā CV sekretariāta telpās.

VALODNIECE MAG. PHIL. VELTA RŪKE-DRAVIŅA publicējusi mēnešrakstā CEĻA ZĪMES ļoti ievēribas cienīgu rakstu - "Valodu tuvināšana Baltijā" (1951. g. 8. nr.), kurā izteikti konkrēti un pārdomāti priekšlikumi ka pamazām tuvināt latviešu un lietuviešu valodas. Mēs atzīmējam šo rakstu šā tik vēlū tāpēc, ka starplaikā mūsu biļetena izdosana bija pārtraukta. Pēc šī ievērojamā raksta mēs vēl atgriezīsimies citu reizi.

APGĀDA "PAŠVAISTE" ĪPAŠNIEKS BALYS JACIKEVIČIUS Ņujorkā dāvinājis Centrālāi Valdei viņa apgāda izdotās skaņu plates ar lietuviešu mūziku. Centrālā Valde izsaka viņam par to sirsnīgu pateicību.

" " " " " " " " " " " "

=====

Adrese: LETTISCH LITAUISCHE UNION, Sekretariat, Hannover/Stöcken,
Garbsener Landstr.7., Germany.